

PRIESTER ADOLF DAENS

NICO VAN CAMPENHOUT

Frans-Jos Verdoodt, *Daens*
Gorredijk, Uitgeverij Sterck & De
Vreese, 2020, 256 pp.
ISBN 9789056155889

“Net zo min als we in 1918 terug konden keren naar het cijnskiesrecht of in 1945 de arbeidsmarkt weer konden organiseren zoals in de dagen van Pieter Daens...”, zo schreef hoofdcommentator Bart Sturtewagen op 20 maart 2020 in de krant *De Standaard*. Priester Adolf Daens (1839-1907) is in

Vlaanderen tijdens de voorbije decennia een iconisch ijkpunt met canonallures geworden. Met dank aan enerzijds de literatuur en de cultuur- en amusementswereld en anderzijds – als een meer dan broodnodige bijsturing daarvan! – de wetenschappelijke, demystifiërende geschiedschrijving. Het wervaren van Priester Daens leende zich om diverse redenen uitstekend tot historische vulgarisering, popularisering en heroïsering: een strijder in priestergewaad tegen het stuitende onrecht, die door alle gelegingen van het establishment werd tegengewerkt en daar uiteindelijk aan ten onder ging. Bovendien was er een simplifiërende, gepersonaliseerde en antagonistische ‘setting’ beschikbaar: de goed menende en idealistische underdog Daens als boegbeeld van een (dissidente) beweging die opkwam voor

de kleine man versus de gehaaide machts-politicus Charles Woeste (1837-1922) en de Gentse bisschop Antoine Stillemans (1832-1916) als emanatie van het (repressieve) kerkelijke gezag.

Het onlangs gepubliceerde boek *Daens* van Frans-Jos Verdoort, een goeddeels ongewijzigde herdruk van zijn *Daens. Een priester tussen Kerk en christen-democratie* uit 1993, presenteert een op uitvoerig en diepgaand archiefonderzoek gebaseerde en uitermate genuanceerde historische reconstructie. De nadruk ligt daarbij – heel anders dan in de mythische beeldvorming – vooral op de complexiteit en de veelvormigheid van het conflict tussen Adolf Daens en de Vlaams-Christene Volkspartij aan de ene en het wijldvertakte (katholieke) ‘apparaat’ aan de andere kant.

Daens is een heel kritische studie, zeker ook ten opzichte van de persoonlijkheid en het publieke optreden van de hoofdfiguur, in de woorden van Verdoort behalve een sociaal geëngageerde ook een “onberekenbare, opstandige en vaak onbehouwen” man. Het boek biedt een kroniek van de conflictueuze politieke carrière van Priester Adolf Daens, die duurde van het begin van de jaren 1890 tot kort vóór zijn overlijden. De biografische feiten worden slechts vermeld voor zover zij relevant zijn voor de beschrijving en de analyse van Daens’ tragische politiek-maatschappelijke rebellie.

Deze publicatie biedt een voortreffelijk inzicht in het functioneren van het uitgebreide formele en informele netwerk van de toenmalige katholieke kerk: van Aalst, via Gent, over Mechelen en Brussel, tot in Rome. De ruimere context van “het uitputtende conflict tussen Daens en zijn overheid”, dat zich ontwikkelde tot “een eentonig maar vooral pijnlijk en ontluisterend verhaal”, krijgt terecht veel aandacht: de sociale woelingen, de politieke strijd om de evenredige vertegenwoordiging en de gelijkstelling van het Nederlands en

het Frans als officiële landstalen, de pauselijke encycliek *Rerum Novarum*, het begin van de georganiseerde christendemocratie, de zeer actieve (pogingen tot) sturing van het regeringsbeleid door koning Leopold II (1835-1909) en de verhevigde partijstrijd, waarbij de katholieken alle middelen aanwendden om hun in 1884 verworven absolute meerderheid in het parlement te consolideren.

Deze heruitgave, die er mede kwam naar aanleiding van de tweede versie van de succesvolle musical *Daens*, werd voorzien van een nieuwe inleiding. Misschien had echter ook “de oorspronkelijke corpustekst”, die overigens sterk overeind blijft staan, nog beter kunnen worden gemaakt op basis van de onderzoeksresultaten die de auteur zelf en andere historici tijdens de voorbije kwarteeuw publiceerden.

Tot slot nog een opmerking van technische aard. Hoewel op de laatste bladzijde van deze monografie over “Priester Daens’ gevecht tegen zijn tijd en zijn tegenstanders” wordt vermeld dat de drukfouten uit de editie van 1993 werden rechtgezet, zijn er helaas nog heel wat blijven staan...